ΕΤΟΣ Γ΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 4 Αὐγούστου 1913 ΑΡΙΘ. 137.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΣΤ΄.

ΟΤΙ ΔΕΙ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣΘΑΙ ΕΚΤΕΝΩΣ

**«Ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας
» τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ
» ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν,
» ἕως οὗ οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς».** *(Ψαλμ. ρκβ΄ 2)*

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Βίβλῳ τῶν Βασιλειῶν ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωὰς ὅταν ἡτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Συρίας ἐθεώρησε καλὸν νὰ ἐπισκεφθῇ πρότερον τὸν Προφήτην Ἐλισσαῖον. Ἀφ' οὗ συνωμίλησαν, λέγει ὁ προφήτης πρὸς τὸν βασιλέα· *«λάβε τόξον καὶ » βέλη.... Ἄνοιξον τὴν θυρίδα κατὰ ἀνατολὰς καὶ τόξευσον»*. Ἐξετόξευσεν ὁ βασιλεύς, ὁ δὲ προφήτης εἶπεν εἰς αὐτὸν τότε· *«βέλος σωτηρίας » τῷ Κυρίῳ»*· τ. ε. τοῦτο εἶναι βέλος τῆς νίκης κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου. Ἀλλὰ καὶ πάλιν *«λάβε τόξα καὶ πάταξον εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἐπάταξεν ὁ » βασιλεὺς τρίς, καὶ ἔστη. Καὶ ἐλυπήθη ἐπ' αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, » καὶ εἶπεν· εἰ ἐπάταξας πεντάκις ἢ ἑξάκις τότε ἂν ἐπάταξας τὴν Συρίαν » ἕως τῆς συντελείας· καὶ νῦν τρὶς πατάξεις τὴν Συρίαν»*. τ. ε. ἐὰν ἐτόξευες πεντάκις ἢ ἑξάκις ἤθελες ἐξολοθρεύσῃ τὴν Συρίαν ὁλόκληρον· ἀλλὰ τόρα τρεῖς μόνον νίκας θὰ νικήσῃς. Ὅπως τόρα τὸ σφάλμα τοῦ βασιλέως

τοῦ Ἰσραὴλ ἦτο ὅτι τρὶς μόνον ἐτόξευσεν, οὕτω τὸ σφάλμα πολλῶν Χριστιανῶν εἶναι ὅτι προσεύχονται ἅπαξ ἢ δὶς καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπιτυγχάνουσιν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦσιν ἀπελπίζουσιν ἔπειτα, ἀποθαρρύνονται καὶ δὲν προσεύχονται πλέον. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι Χριστιανοὶ δέον νὰ μάθωσιν ὅτι ἡ προσευχὴ αὐτῶν δέον ἵνα ᾖ ***ἐκτενής***. Περὶ τούτου δὲ καὶ θὰ ὁμιλήσωμεν σήμερον.

Ὅτι ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ ἦναι ἐκτενὴς τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ἡ Ἁγία Γραφή. Ὅπως ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα μὲ προσοχήν, μὲ ταπείνωσιν καὶ μὲ πίστιν, οὕτως ἔχομεν καθῆκον νὰ προσευχώμεθα καὶ ἐκτενῶς, νὰ ***προσκατερῶμεν τῇ προσευχῇ***, ὅπως ἐντέλλεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Βετυλούας ἔμαθον ὅτι ὁ Ὀλοφέρνης ἐπήρχετο κατ' αὐτῶν μετὰ στρατοῦ, τότε, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἱερέως τοῦ μεγάλου Ἰωακείμ, οἱ μὲν δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὅπλα ἔσπευσαν νὰ καταλάβωσι τὰς στενωπούς, δι' ὧν θὰ διήρχετο ὁ ἐχθρός, πάντες δ' οἱ λοιποὶ κάτοικοι καὶ γυναῖκες καὶ παιδία «*ἀνεβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν* ***ἐν ἐκτενείᾳ μεγάλῃ***.... *καὶ ἐβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ ὁμοθυμαδὸν* ***ἐκτενῶς***.... *καὶ εἰσήκουσε Κύριος ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς αὐτοῦ*». Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς μὲν τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἔγραφεν· «*ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε*», πρὸς δὲ τοὺς Κολοσσαεῖς «*τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε*». Αὐτὸς δ' ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐντέλλεται λέγων· «*αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν*». ***Αἰτεῖτε, ζητεῖτε, κρούετε***, τ. ε. ἐπιμόνως, μετ' ἐγκαρτερήσεως προσεύχεσθε, διότι «*ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται*». Ἐὰν δηλονότι, λέγει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, δὲν σιωπήσητε, ἀλλ' ἐπιμένετε αἰτοῦντες ἐφ' ὅσον δὲν λαμβάνετε, ἐὰν δὲν ἀποσυρθῆτε, ἀλλ' ἐπιμένετε ζητοῦντες, ἐφ' ὅσον δὲν εὑρίσκετε, ἐὰν δὲν ἀποκάμητε κρούοντες, ἐφ' ὅσον δὲν ἀνοίγουσιν εἰς ὑμᾶς· ἐὰν προσεύχεσθε μὲ τοιαύτην ἐπιμονὴν καὶ ἐγκαρτέρησιν καὶ λέγητε τρόπον τινα εἰς τὸν Θεόν· ἐφ' ὅσον δὲν εἰσακούεις τὴν προσευχήν μου, ἐπὶ τοσοῦτον ἐγὼ θὰ ἐγκαρτερῶ θὰ ἐπιμένω ἐν τῇ προσευχῇ, νὰ ἦσθε βέβαιοι ὅτι ἡ προσευχὴ ὑμῶν θὰ εἰσακουσθῇ.

Ἀλλ' ἔλθωμεν καὶ εἰς τὰς παραβολάς. Ἔχεις φίλον, λέγει ὁ Κύριος, καὶ τὸ μεσονύκτιον κρούεις τὴν θύραν του καὶ λέγεις· φίλε μου, δάνεισόν μοι τρεῖς ἄρτους, διότι ἦλθεν εἰς τὸν οἶκόν μου φίλος ἀπὸ ταξείδιον καὶ δὲν ἔχω τι νὰ παραθέσω εἰς αὐτὸν διὰ νὰ φάγῃ. Ἐὰν ἐκεῖνος μέσα ἀπὸ τὸν οἶκόν του ἀπαντήσῃ, μὴ μὲ ἀνησύχει, ἡ θύρα μου εἶναι κεκλεισμένη καὶ τὰ παιδία μου εἰς τὴν κλίνην καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐγερθῶ νὰ σοὶ δώσω· ὁ δὲ φίλος καὶ μετὰ τὴν ἀρνητικὴν αὐτὴν ἀπάντησιν ἐπιμείνῃ κρούων τὴν θύραν τί θὰ συμβῇ ἐπὶ τέλους ; «*Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον χρήζει*». Αὕτη εἶναι ἡ παραβολὴ τοῦ ***ἀναιδοῦς φίλου***. Ποῖον δ' εἶναι τὸ ἐξ αὐτῆς ἐξαγόμενον συμπέρασμα ; Ὅτι ἀφ' οὗ ὁ φίλος δὲν δύναται ἐπὶ πολὺ νὰ ἀνθίσταται εἰς τὴν ἀξίωσιν τοῦ

ἑαυτοῦ φίλου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑποχωρεῖ καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ αἰτούμενον, πόσῳ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὅστις δὲν εἶναι φίλος, ἀλλ' εἶναι ὁ πατὴρ ἡμῶν δὲν θὰ δώσῃ εἰς τὰ ἑαυτοῦ τέκνα, εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνο ὅπερ δι' ἐκτενοῦς προσευχῆς ἠθέλομεν ζητήσῃ παρ' Αὐτοῦ;

Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἄγει καὶ ἡ ἄλλη παραβολὴ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς εἶπε διὰ νὰ καταδείξῃ *«ὅτι δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι ἡμᾶς, καὶ » μὴ ἐκκακεῖν»*, ἤτοι ἡ παραβολὴ τοῦ **κριτοῦ τῆς ἀδικίας.** Ὑπῆρχεν εἴς τινα πόλιν κριτὴς τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. Ἦτο δὲ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ χήρα, ἡ ὁποία καθ' ἑκάστην ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα· *«ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου»*. Ἀλλ' ὁ κριτὴς ἐκώφευε καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον οὐδὲν ἐνήργησεν. Ἐπὶ τέλους εἶπε καθ' ἑαυτόν· *«εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐν- » τρέπομαι»*, ἐπειδὴ ὅμως ἡ χήρα αὕτη μὲ ἐνοχλεῖ καθ' ἑκάστην θὰ δώσω πέρας εἰς τὴν ὑπόθεσίν της διὰ νὰ μὴ ἔρχηται νὰ μὲ ἐνοχλῇ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας κάμπτεται ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴν τῆς πτωχῆς χήρας καὶ δίδει εἰς αὐτὴν τὸ δίκαιον, πόσῳ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὁ δίκαιος Κριτὴς δὲν θέλει δώσῃ εἰς ἕκαστον τὰ πρὸς σωτηρίαν συντείνοντα, ὅταν δι' ἐκτενοῦς προσευχῆς αἰτεῖται ταῦτα;

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ὅλων ἔχομεν καὶ παραδείγματα ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἐκτενοῦς αὐτῶν προσευχῆς ἐπέτυχον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐζήτουν. Ὡς πρῶτον παράδειγμα ἔστω ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ. Οὗτος ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ἐπὶ ὁλόκληρον νύκτα νὰ παλαίῃ σῶμα πρὸς σῶμα μὲ ἄνθρωπον ἄγνωστον εἰς αὐτόν, ἄνθρωπον μυστηριώδη, ὅστις καὶ συνέθλιψε τὸν μηρὸν τοῦ Ἰακώβ, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἐχώλαινε καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον. Ἐπὶ τέλους τὴν πρωΐαν κατενόησεν ὁ Ἰακὼβ ὅτι ὁ μετ' αὐτοῦ παλαίων ἦτον Ἄγγελος, ὅστις ἠθέλησε τότε νὰ φύγῃ. Καίτοι δ' ὁ Ἰακὼβ ἦτο πληγωμένος, ἐν τούτοις δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ φύγῃ λέγων· δὲν σὲ ἀφήνω νὰ φύγῃς ἐὰν δὲν μὲ εὐλογήσῃς, *«οὐ μή σε ἀποστείλω ἐὰν μὴ μὲ εὐλογήσῃς»*. Ὁ μυστηριώδης οὗτος ἄνθρωπος ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Ἰακώβ· πῶς ὀνομάζεται· ἀποκριθέντος δ' αὐτοῦ ὅτι ὀνομάζεται Ἰακὼβ εἶπεν· *«Οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλ' Ἰσραὴλ ἔσται τὸ » ὄνομά σου, ὅτι μετὰ Θεοῦ ἐνίσχυσας, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ»*. Ἐν τῷ παραδείγματι τούτῳ καταφαίνεται ἡ δύναμις τῆς ἐκτενοῦς τῆς ἐπιμόνου προσευχῆς. *«Οὐ μή σε ἀποστείλω ἐὰν μή με εὐλογήσῃς»* ἔλεγεν ὁ Ἰακώβ. Αὕτη πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἡ ἡμετέρα ἀρχή, ὅταν προσευχώμεθα, νὰ μὴ καταπαύωμεν τὴν προσευχὴν ἐὰν δὲν ἠθέλομεν τύχῃ πρότερον τῆς βοηθείας καὶ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ.

Ἕτερον παράδειγμα ἔχομεν τὸν Μωϋσέα. Οἱ Ἰσραηλῖται διέπραξαν μεγάλην ἁμαρτίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Κατεσκεύασαν χρυσοῦν μόσχον, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευσαν ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τοῦ ἀπελευθερώσαντος αὐτοὺς ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ Φαραώ. Ὁ Θεὸς ἐξοργίζεται τότε κατ' αὐτῶν

καὶ λέγει πρὸς τὸν Μωϋσῆν, *«ἠνόμησεν ὁ λαός σου, ὃν ἐξήγαγες ἐκ γῆς » Αἰγύπτου.... καὶ νῦν ἐκτρίψω αὐτούς»* ἤτοι τόρα θὰ ἐξολοθρεύσω, θὰ ἐξαφανίσω αὐτοὺς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ δυσκόλῳ ταύτῃ περιστάσει τῆς θείας ὀργῆς, καταφεύγει εἰς τὴν προσευχὴν καὶ δέεται, ἱκετεύει, παρακαλεῖ, ἐξορκίζει τὸν Θεὸν λέγων. Ὦ Κύριε, διατί ὀργίζεσαι τόσον κατὰ τοῦ λαοῦ σου, τὸν ὁποῖον μὲ τὴν δύναμιν τοῦ βραχίονός σου ἐξήγαγες ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον; Καὶ τί θὰ εἴπωσι τότε οἱ Αἰγύπτιοι, ὅταν ἐξολοθρεύσῃς τὸν λαόν σου τοῦτον; Δὲν θὰ εἴπωσιν ὅτι πρὸς ὄλεθρον καὶ ἀφανισμὸν ὡδήγησας τοῦτον εἰς τὴν ἔρημον; Παῦσον, Κύριε τὴν ὀργήν σου καὶ συγχώρησον αὐτοῖς τὴν μεγάλην ὄντως ἁμαρτίαν αὐτῶν ταύτην. *«Παῦσαι τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ σου καὶ ἵλεως γενοῦ ἐπὶ τῇ » κακίᾳ τοῦ λαοῦ σου.... Καὶ ἱλάσθη Κύριος περιποιῆσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ».* Ἐξιλεώθη δηλονότι ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἐκτενῆ προσευχὴν τοῦ Μωϋσέως καὶ δὲν ἐξήλειψε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἰδοὺ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἐκτενοῦς προσευχῆς.

Ἂς ἔλθωμεν καὶ εἰς τὴν Χαναναίαν τοῦ Εὐαγγελίου, περὶ τῆς ὁποίας καὶ ἄλλοτε ὡμιλήσαμεν. Αὐτὴ μὲ μεγάλην ταπείνωσιν παρακαλεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅπως θεραπεύσῃ τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ἥτις ἐβασανίζετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς οὐδεμίαν δίδει εἰς αὐτὴν ἀπάντησιν· *«ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον».* Αὐτὴ ἐπιμένει καὶ μάλιστα γίνεται πολὺ ὀχληρὰ μὲ τὰς κραυγάς της, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ Ἀπόστολοι παρακαλοῦσι τὸν Χριστὸν νὰ τὴν ἀπολύσῃ διότι ἔκραζεν ὄπισθεν αὐτῶν. Ὁ Χριστὸς τότε λέγει πρὸς αὐτὴν *«οὐκ ἀπεστάλην εἰμὴ » εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλῶτα οἴκου Ἰσραήλ»* ἄλλαις λέξεσιν, ἐπειδὴ εἶσαι ἐκ τῆς Χαναὰν καὶ οὐχὶ Ἰσραηλῖτις, οὐδὲν δύναμαι νὰ πράξω ὑπὲρ σοῦ. Αὐτὴ ὅμως ἐπιμένει λέγουσα. *«Κύριε, βοήθει μοι».* Πάλιν ὁ Χριστὸς λέγει· *«οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς » κυναρίοις».* Ἡ παρομοίωσις αὐτὴ ἦτο βεβαίως σκληρά, ἀλλ' ἡ Χαναναία ἐξακολουθεῖ νὰ παρακαλῇ καὶ λέγει· *«ναί, Κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνά- » ρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων » αὐτῶν».* Ἐπὶ τέλους ἡ Χαναναία θριαμβεύει διὰ τῆς ἐπιμονῆς της ταύτης, διότι ὁ Σωτὴρ κάμπτεται καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα *«εἶπεν » αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις! γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη » ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης».*

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί! Καὶ τὰ παραδείγματα τῶν εὐσεβῶν καὶ ἁγίων ἀνδρῶν, καὶ αἱ παραβολαὶ τοῦ Σωτῆρος, καὶ αἱ συστάσεις καὶ αἱ ἐντολαὶ ἐν γένει τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν νὰ προσευχώμεθα ***ἐκτενῶς***, ***«νὰ προσκαρτερῶμεν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει»***, διότι ἡ τοιαύτη προσευχὴ εἶναι προσευχὴ καρποφόρος καὶ σωτήριος, ἡ τοιαύτη προσευχὴ δύναται νὰ προσπορίσῃ ἡμῖν τὰ ἐγκόσμια καὶ ὑπερκόσμια ἀγαθά, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν. Ἀμήν.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ΄.

ΙΖ΄. ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ.—ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΣΙΟΝ ἢ ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΖΗΜΙΩΝ

«Ἐὰν καταβοσκήσῃ τις ἀγρὸν ἢ ἀμπελῶνα, καὶ » ἀφῇ τὸ κτῆνος αὐτοῦ καταβοσκῆσαι ἀγρὸν ἕτερον, » ἀποτίσει ἐκ τοῦ ἀγροῦ τὸ γέννημα αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ » πάντα τὸν ἀγρὸν καταβοσκήσῃ, τὰ βέλτιστα τοῦ » ἀγροῦ αὐτοῦ καὶ τὰ βέλτιστα τοῦ ἀμπελῶνος αὐτοῦ » ἀποτίσει» (Ἐξόδ. 22, 5)

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, θὰ σᾶς φανῇ παράδοξον πρᾶγμα, ἂν σᾶς εἴπω ὅτι εἶναι ἐπίσης σπουδαῖον θρησκευτικὸν καὶ πατριωτικὸν καθῆκον ὁ σεβασμὸς τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ πλησίον, ὁ δεικνυόμενος μὲ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ζημίας τῶν δένδρων καὶ τῶν σπαρτῶν καὶ τῶν φυτῶν ἐν γένει αὐτοῦ. Ἀλλ' ἠκούσατε τοὺς θείους λόγους, τοὺς ὁποίους ἀνέφερα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σημερινῆς μας διδαχῆς. Εἶναι νόμος, ὅστις φανερώνει τὸ θεῖον θέλημα. Ὅστις, λέγει, ἀφήσῃ τὸ κτῆνός του καὶ ζημιώσῃ τὸ σπαρτὸν ἢ τὸν ἀμπελῶνα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὀφείλει ὁ τοιοῦτος νἀποζημιώσῃ τὸν παθόντα μὲ τὰ καλύτερα προϊόντα τοῦ ἰδικοῦ του ἀγροῦ ἢ τοῦ ἀμπελῶνός του. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι καὶ ἡ πολιτική μας νομοθεσία περιέχει ἰδιαίτερον νόμον περὶ τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας, ὅστις ἐπιβάλλει ὡρισμένα πρόστιμα εἰς τοὺς ἀγροζημιωτάς. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ Πολιτεία ἀποδίδει, καὶ δικαίως, μεγίστην σημασίαν εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιουσίας, τὰς ὁποίας προστατεύει ἀπὸ τὰς ζημίας διὰ μέσου ἰδιαιτέρων νόμων. Διότι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγροζημιῶν δὲν εἶναι μόνον ὑλικὰ, βλάβη δηλαδὴ καὶ στασιμότης τῆς γεωργίας, ἀλλ' εἶναι καὶ κοινωνικὰ, ἤτοι ἔχθραι καὶ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν χωριανῶν. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων δὲν ἔχω παρὰ νὰ ἀναφέρω τί συμβαίνει ἀναμεταξύ μας ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην.

Βλέπει τις εἰς πολλὰ μέρη τῆς Κρήτης πλεῖστα ὅσα ἄγρια δένδρα, οἷον χαρουπέας, ἀγριελαίας, ἀχλάδας, τραμιτέας, ἀμυγδαλᾶς, καὶ σᾶς ἐρωτᾷ: διατί δὲν ἐξημερόνετε τὰ δένδρα ταῦτα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ ἔχετε ἡμέραν τινὰ ἕνα σπουδαῖον εἰσόδημα; Τί δὲ ἀκούει ὡς ἀπάντησιν; Αἱ ἀγροζημίαι δὲν ἀφίνουν τὰ κεντράδια!

Βλέπει τις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀκαλλιέργητα μέρη, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ μεταβληθοῦν εἰς ἐλαιῶνας, ἢ ἀμπελῶνας, ἢ εἰς περιβόλια καὶ κήπους,

καὶ ἐρωτᾷ πάλιν. Διατί, εὐλογημένοι ἄνθρωποι, δὲν καλλιεργεῖτε καὶ δὲν δενδροφυτεύετε τὰ μέρη ταῦτα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πάλιν θὰ εἴχετε αὐτὴν καὶ αὐτὴν τὴν ὠφέλειαν; Ποία δὲ πάλιν εἶναι ἡ ἀπάντησις; Αἱ ἀγροζημίαι δὲν ἀφίνουν κανένα νὰ φυτεύσῃ τίποτε! Σᾶς ἐρωτᾷ κανεὶς ἀκόμη· διατί δὲν ἔχει ὁ καθείς σας εἰς τὴν αὐλήν του καὶ εἰς τὸ ἐσώχωρόν του μίαν κρεββατίναν, μίαν λεμονέαν ἢ νεραντζέαν, μίαν μωρέαν ἢ μίαν καρυδέαν, καὶ χάριν ὠφελείας καὶ χάριν τῆς σκιᾶς καὶ χάριν στολισμοῦ; Καὶ πάλιν δὲ ἡ ἰδία πρόφασις προβάλλεται.

Διατί κάθεσθε εἰς τὰς καθημερινὰς καὶ χάνετε τὸν πολύτιμόν σας χρόνον εἰς τὰ καφενεῖα καὶ χαρτοπαικτεῖτε καὶ πίνετε; Τὰ κατάδικα καὶ ἐδῶ ρίπτονται εἰς τὰς ἀγροζημίας! Αἱ ἀγροζημίαι, λέγει, πταίουν καὶ δὲν ἐργάζονται πολλοὶ ἐξ ἡμῶν· αὐταὶ ἀναγκάζουν πολλοὺς καὶ φεύγουν ἀπὸ τὸν τόπον. Ἐδῶ δὲν εἶναι διὰ νὰ ἐργασθῇ τις. Ὅ,τι θὰ ἔκαμνέ τις μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου του, ἔρχεται ὁ ἄλλος καὶ σοῦ τὸ καταστρέφει. Ἰδοὺ τὰ στερεότυπα καὶ αἰώνια παράπονα, τὰ ὁποῖα ἀκούει τις σήμερον εἰς τὰς ἐπαρχίας. Αἱ ἀγροζημίαι παριστάνονται ὡς ἡ ἀφορμὴ καὶ αἰτία τῆς ἀργίας, τῆς μητρὸς ταύτης πάσης κακίας, τῶν λυπηρῶν διαπληκτισμῶν τῶν συγχωριτῶν καὶ γειτόνων, τῶν διημερεύσεων καὶ διανυκτερεύσεων εἰς τὰ καφενεῖα, τῆς στασιμότητος τῆς γεωργίας καὶ τοῦ ὀλεθρίου ἐκπατρισμοῦ πολλῶν χωρικῶν μας.

Δὲν εἶναι ζήτημα βεβαίως, ὅτι εἶναι ὑπερβολικὰ τὰ παράπονα ταῦτα. Ὁ ψυχικὸς πόνος μεγαλοποιεῖ τὰ πράγματα, ὥστε νὰ θεωρῶνται αἱ ἀγροζημίαι ἡ αἰτία ὅλων τῶν δυστυχιῶν τῆς γεωργικῆς τάξεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἔχω ἀντιληφθῆ τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον προξενοῦν αἱ ἀγροτικαὶ ζημίαι, καὶ ὁμολογῶ ὅτι αὗται ἀποτελοῦν μεγάλην πληγὴν εἰς μερικὰ ἰδίως μέρη τῆς Κρήτης. Καὶ δὲν θεωρῶ περιττὸν νὰ ἀναφέρω ἐδῶ ἕνα παράδειγμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μίαν ἀμυδρὰν εἰκόνα τῶν λυπηροτάτων ἀποτελεσμάτων τῆς ἀσεβείας πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ πλησίον.

Εἶδα πέρισυν ἀμπελῶνά τινα περίφρακτον μὲ τοῖχον ἀρκούντως ὑψηλόν. Γύρω γύρω ἦσαν φυτευμέναι ὡραῖαι συκαῖ, ἐκτὸς δὲ τῶν κλημάτων ὑπῆρχον εἰς ἀραιὰς ἀποστάσεις καὶ δροσερώτατα μουρέλλα. Ἐν γένει τὸ ὅλον τοῦ κτήματος ἦτο μία χαρά! ἐφανέρωνεν ἰδιοκτήτην ἐργατικώτατον, φιλόκαλον καὶ καλόψυχον. Εὐγέ του! εἶπα, ὅταν τὸ εἶδα ἐκ τοῦ πλησίον. Ἰδοὺ πῶς ἐὰν εἰργάζοντο ὅλοι οἱ Κρητικοὶ θὰ ἐγίνετο ἐπίγειος παράδεισος ἡ Κρήτη! Ἐπάνω εἰς τὸ ξηρὸν τοῦτο καὶ πετρῶδες μέρος, χωρὶς σχεδὸν χῶμα, χωρὶς νερὸν, ἡ μεγάλη ἐπιμέλεια καὶ ἐργατικότης τοῦ ἰδιοκτήτου ἐσχημάτισεν ἕνα θαυμάσιον κτῆμα. Εὐγέ του καὶ πάλιν τοῦ ἰδιοκτήτου! Ἐκοπίασε βέβαια πολύ· ἀλλὰ τὸν ἀπεζημίονεν εἰς τοὺς κόπους ἡ ἐσωτερική του εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο ὁσάκις τὸ ἐπεσκέπτετο. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἔτρεφε πατρικὴν στοργὴν πρὸς τὸ κτῆμά του, καὶ πολλάκις θὰ ἐθώπευε, θὰ ἠσπάζετο καὶ θὰ συνωμίλει ὡς μὲ τέκνα προσφιλῆ μὲ τὰ τρυφερὰ φυτά του. Πόσας φορὰς δὲν ὀνειρεύεσθε καὶ σεῖς τὰ προσφιλῆ ἔργα τῶν χειρῶν σας! Δύνασθε λοιπὸν νὰ φαντασθῆτε τὴν μεγίστην λύπην τοῦ ἀνωτέρω ἀνθρώπου, ὅταν μίαν πρωΐαν εἶδε κατεστραμμένον τὸ εἴδωλον τῆς ἰδιαιτέρας του ἀγάπης· ἦτο κατάμαυρον ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς τὸ κτῆμά του· Τί σημαίνει τοῦτο; Πῶς προῆλ-

θεν ἡ καταστροφὴ αὕτη; ἐρωτῶ. Ὁ βοσκὸς, μοὶ εἶπαν, τὸν ὁποῖον συνηντήσαμεν ἐκεῖ κάτω μὲ τὴν μανάραν εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ μὲ τὸ ὅπλον εἰς τὴν ἄλλην, αὐτός, λέγουν, ὅτι ἔκαμε τὸ ἔγκλημα τοῦτο.—Τὸν κακοῦργον ! Καὶ διατί;—Τοῦ ἔγινε, λέγει, παρατήρησις ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην, ὅτι βάλλει τὰ ζῶά του εἰς τὸ ἐσώχωρον καὶ ζημιώνει τὰ μουρέλλα καὶ τὰ κλήματα, καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ τὸν ἐκδικηθῇ καὶ μὴ θέλων εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἀκούσῃ παρατηρήσεις, κατέστρεψε τὸ πρότυπον τοῦτο κτῆμα μὲ τὸ μέσον τῆς πυρκαϊᾶς.—Τί τέρας! Ἰδοὺ διατί ἡ ἀγρία ὄψις του μοὶ ἐφάνη ἀποτρόπαιος. Ἦτο πράγματι ἐγκληματίας!

Προχωρήσας παρεπάνω εἶδα μίαν θημωνίαν πυρπολουμένην καὶ αὐτὴν, καὶ ἐρωτῶ·—Ποῖος τὴν ἔκαυσεν; Εἷς ἄλλος βοσκὸς, λέγει, τὴν κατέστρεψεν ἐν καιρῷ νυκτὸς διὰ νὰ βλάψῃ τὸν ἰδιοκτήτην, ὅστις τὸν εἶχε καταγγείλει δι᾽ ἀγροζημίας. Ὁ παθὼν δὲ ἀφοῦ ἔχασεν ὅλους τοὺς κόπους του καὶ τὸ μέσον τῆς συντηρήσεώς του διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος, φοβούμενος δὲ ἐπὶ πλέον καὶ διὰ τὴν ζωήν του, ἠναγκάσθη νὰ μετοικήσῃ οἰκογενειακῶς εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν· ὁ δυστυχής!

Ἰδοὺ κατάστασις ἀξιοδάκρυτος, εἰς τὴν ὁποίαν φέρουν τοὺς γεωργοὺς οἱ ἀγροζημιωταί! Δὲν λυποῦνται οὗτοι δυστυχῶς τοὺς κόπους τῶν χωριανῶν των, οὔτε σέβονται ποσῶς τὴν ὡραιότητα τῆς καλῆς τοῦ γείτονός των ἐργασίας. Ἡ καρδία των εἶναι πολὺ σκληρὰ καὶ δὲν αἰσθάνονται κανένα οἰκτιρμόν. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάττῃ τὸν γεωργικὸν κόσμον ἀπὸ τοιαῦτα τέρατα!

Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὁ ζημιωτὴς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς σκληρότητος καὶ ἀσυνειδησίας διὰ νὰ εἶναι αἱ ἀγροζημίαι τόσον ὀλέθριαι καὶ θλιβεραί. Μόνοι σας γνωρίζετε πόσον σᾶς κοστίζει εἰς λύπην καὶ στενοχωρίαν, εἰς ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν, εἰς μαλώματα καὶ καταγγελίας, καὶ ἑνὸς κεντραδίου ἡ καταστροφὴ, καὶ ἑνὸς καρποῦ ἡ ἀποκοπὴ, καὶ ὀλίγων φύτρων τοῦ σπαρτοῦ τὸ φάγωμα ὑπὸ τῶν ζῴων. Δὲν εἶναι δὲ δυστυχῶς σπάνιαι τοῦ τοιούτου εἴδους αἱ μικροζημίαι. Εἶναι ζήτημα, ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι νὰ ἐκτιμοῦν τὸ ξένον πρᾶγμα ὡς τὸ ἰδικόν των, καὶ νὰ προσέχουν ἐξ ἴσου μὲ τὸ ἰδικόν των πρᾶγμα τὸ τοῦ γείτονος καὶ χωριανοῦ των. Ὁ Θεὸς φυλάξοι! Ὅλην τὴν ἀξίαν ἔχει τὸ ἰδικόν μου· ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος ὀφείλει νὰ σέβεται τὸ ἰδικόν μου· τοῦ ἄλλου τὸ δένδρον ἢ ὁ καρπὸς ἢ τὸ σπαρτὸν δὲν ἀξίζει τόσον, ὥστε νὰ προσέχῃ νὰ μὴ πάθῃ τίποτε ἀπὸ μέρος μου. Ἔπειτα ἐκεῖνος δὲν προσέχει· ἐκεῖνος μάλιστα τὸ κάμνει ἐξ ἐπίτηδες, καὶ ἐγὼ θὰ τοῦ φέρωμαι τόσον καλός; Αὐτὸ ἔλειπε νὰ ὑποθέσῃ εἰς τὸ τέλος, ὅτι τὸν φοβοῦμαι, ὡσὰν νὰ ἦτο καλύτερός μου! Ἄλλως τε τὸν κατήγγειλα ἐπανειλημμένως καὶ ἡ ἀπάντησίς του ποία ἦτο; Τί σοῦ ἐπέρασε τώρα;

Ἰδοὺ, ἀγαπητοὶ, ἡ γλῶσσα μὲ τὴν ὁποίαν συνομιλεῖτε πολλάκις μὲ τοὺς ἑαυτούς σας, οἱ παραπονούμενοι, ὅτι αἱ ἀγροζημίαι μαστίζουν τὸν κόσμον. Τὰς ἀγροζημίας δὲν τὰς κάμνουν μόνον οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος βοσκοί· δυστυχῶς τὰς κάμνουν ὅλοι, ἄλλος εἰς μικρότερον βαθμὸν, ἄλλος εἰς κλίμακα μεγαλυτέραν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀποτελέσματά της εἶναι τόσον γενικὰ καὶ θλιβερά. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅλων τούτων ἰδοὺ τί ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν

Οἱ διδάσκαλοι ἂς διδάσκουν συχνὰ πυκνὰ τοὺς μαθητάς των νὰ

σέβωνται τὰ φυτά, ἐξηγοῦντες εἰς αὐτοὺς καταλλήλως τὴν σημασίαν τῶν δένδρων. Οἱ γονεῖς ἂς παραγγέλλουν αὐστηρῶς εἰς τὰ τέκνα των, ὅταν βλέπουν ζῷα, νὰ τὰ προφυλάττουν μὲ μεγάλην προσοχὴν, ὥστε νὰ μὴ βλάπτουν τὸ ξένον πρᾶγμα. Οἱ ἔχοντες βοσκοὺς ἐπὶ μισθῷ ἂς δηλώνουν εἰς αὐτοὺς, ὅτι κάθε ἀγροζημία τοῦ ποιμνίου ἐξ ὑπαιτιότητος αὐτῶν θὰ εἶναι εἰς βάρος ἰδικόν των. Οἱ πραγματογνώμονες ἂς μὴ ἐκτιμοῦν τὰς ζημίας μήτε ὑπεραυστηρὰ, ἕνεκα τυχὸν πάθους, μήτε παρὰ πολὺ ἐπιεικῶς, ἕνεκα ἴσως φιλίας ἢ συγγενείας ἢ προηγουμένης συνεννοήσεως. Ὁσάκις δὲ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ τις, ζημιώσῃ κανένα ἂς προσφέρεται προθύμως νὰ ἱκανοποιῇ τὸν παθόντα. Θαυμάσιον θὰ ἦτο ἂν ἠδύναντο οἱ κάτοικοι ἑκάστου χωρίου νὰ κάμουν καὶ τὴν ἑξῆς συνεννόησιν· νὰ φυτεύῃ καὶ νὰ κεντρίζῃ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπῆρχε χῶρος κατάλληλος καὶ θὰ εἶχαν ἄγρια δένδρα, ἕνα τοὐλάχιστον δένδρον. Ἐκτὸς τῆς ἄλλης ὠφελείας, θὰ εἶχαν τότε περισσοτέραν ἀγάπην καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου, καὶ ὡρισμένως πρὸς τὴν δενδροφυτείαν αὐτοῦ. Πολὺ διδακτικὸν ἐπίσης εἶναι νὰ μὴ λησμονῶμεν καὶ τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα, τὴν ὁποίαν ἔδειξε πρὸς ἡμᾶς ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς μὲ τὴν τόσην ποικιλίαν τῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐδώρησεν ὄχι βέβαια διὰ νὰ γίνωνται ἀφορμὴ ἐρίδων, στενοχωριῶν, ὑλικῶν καὶ ψυχικῶν ζημιῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς μέσα ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς τῶν ἀνθρώπων ὠφελείας. Καὶ παρατηρήσατε πραγματικῶς πόσων εἰδῶν τὰ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὰ καρποφόρα δένδρα, πόσον δὲ ἐκλεκτοὶ, εὔγευστοι, ἀρωματικοὶ καὶ ὡραῖοι εἶναι οἱ καρποὶ αὐτῶν! Ἰδέτε πόσον πλουσιοπάροχος εἶναι ὁ ἅγιος Θεός εἰς τὰ δῶρά του πρὸς ἡμᾶς! Δὲν ὑπάρχει ἐποχὴ τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἔχωμεν καὶ δένδρα, τὰ ὁποῖα νὰ μᾶς δίδουν τοὺς ὡραίους των καρπούς. Καὶ διὰ νὰ μιμώμεθα τὸν Θεὸν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν δημιουργικότητά του τί ἔπραξε; Μᾶς ἀφῆκεν εἰς ἀγρίαν καὶ ἄκαρπον κατάστασιν ἀρκετὰ ἄλλα δένδρα, ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ μᾶς εἴπῃ μὲ αὐτά. Καλοί μου ἄνθρωποι! ἰδοὺ ἡ ἀγριελαία· εὕρετε τὸ μέσον νὰ τὴν μεταβάλετε εἰς ἥμερον· ἰδοὺ ἡ ἀγριοκερατέα, ἡ ἀγριοσυκῆ, ἡ ἀχλάδα, ἡ τραμιτιά· εὕρετε τὸν τρόπον νὰ τὰς μεταβάλετε εἰς ἐκλεκτὰ εἴδη ᾀπιδέας, συκῆς, πιστακίας κλπ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀναπτυχθῇ ἡ παρατηρητικότης σας, καὶ θὰ δειχθῇ καὶ ἡ εὐφυΐα σας, ἡ φιλεργία σας, ὁ βαθμὸς ἐν γένει τῆς προόδου σας.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, φιλάνθρωπε Θεέ, ἐπὶ πᾶσι τούτοις. Δὲν εἴμεθα τόσον ἀγνώμονες, ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζωμεν τὴν πλουσιοπάροχόν σου ἀγάπην, τὴν ὁποίαν φανερώνεις πρὸς ἡμᾶς, παραθέτων πρὸς ἄκραν μας εὐχαρίστησιν πλουσιωτάτην τράπεζαν, γεμάτην ἀπὸ τόσον πολλοὺς καὶ τόσον ὡραίους καρποὺς τῶν ποικιλωτάτων σου δένδρων. Φώτισέ μας μόνον νὰ σεβώμεθα τὰ δένδρα ταῦτα, τὰ ὁποῖα τοὺς παράγουν κατ' ἐντολήν σου· Φώτισέ μας, λέγω, νὰ μὴ βλάπτωμεν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὰ δένδρα καὶ φυτά. Ἔμπνευσον εἰς ἡμᾶς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἀξιότητα νὰ ἐξημερώνωμεν τὰ ἄγρια δένδρα καὶ νὰ πολλαπλασιάζωμεν τὰ ἥμερα πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς Πατρίδος. Ἀμήν!